

Politik utan konflikter är som kärlek utan kyssar

| av Per Heister

I politiken är kraven på samling och samarbete alltid lockande.

Visst kan rejäla män och kvinnor sätta sig ned och lösa problemen. Egentligen strävar alla efter samma sak och det är bara att talas vid så kommer allt att bli till det bästa. Så låter det gärna i näringslivet och allt oftare i det politiska samtalet.

Så låter det ofta i samhällsdebatten. Utspel om samarbete blir alltid uppskattade.

AR DET SÅ ENKELT I POLITIKEN att vi egentligen alla är överens? Kommer vi verkligen att bli det bara vi slår oss ner för att samtala och diskutera med varandra?

Antagligen inte. Det finns viktiga skillnader om hur den politiska makten skall utnyttjas. Hur mycket skall bestämmas i fullmäktigeförsamlingar med voteringar och politik och hur mycket av enskilda människor i deras egen kapacitet, för sig själva och för sina närmaste?

Visst finns konflikterna. Och vi är farligt ute om de inte syns för väljarna, om partierna satsar på samarbete i stället för strid, på likheterna i stället för skillnaderna. Om politikerna blir administratörer i en Sifokrati i stället för människor av kött och blod, med tro och lidelse.

Varför skall man engagera sig i politik om man tror att alla delar ens åsikter? Varför bemöda sig om att gå till valurnan om alla man kan rösta på deltar i samma ekumeniska församling?

Det som låter bra i politiska utspel kan i det långa loppet vara rätt avtändande för både väljare och valda.

Man kan lära sig mycket av att granska hur det gick när Högerpartiet ville komma med i gänget.

Under 50- och 60-talen slogs Högerpartiet intensivt för att bli ett folkligt parti. Jarl Hjalmarson hade, trots sin fluga, varit en folklig partiledare med stora retoriska talanger. När han tvingades avgå var det för att partiets politik inte ansågs ha varit tillräckligt bred. Här gällde det att inte bara vara folklig till form och stil utan också att anpassa politiken. Efter folktalaren Jarl Hjalmarson blev det därför den akademiske "samlaren" Gunnar Heckschers uppgift att ändra politiken. När det sedan – för att måla med breda penseldrag – under första halvan av 60-talet fortsatte att gå dåligt under professor Heckschers

ledning blev det återigen tid för nya kvastar att sopa rent med det akademiska och anpassa partiet till den nya tiden. Den allmänna bedömningen inom partiet var återigen att här krävdes anpassning till de andra partierna för att man skulle få vara med och leka.

Partiet hade TV-studio med ljudisolering och kontrollrum som behövdes för att med moderna metoder anpassa partiledningen till den nya tiden. Det dynamiska teamet Sam Nilsson (sedermera chef på SvT) och Yngve Holmberg använde TV-träningen i egen studio i ett avancerat försök att göra Holmberg till en svensk Kennedy. Valmötena blev till grisfester – den blomstrande charterturismens mest folkliga symbol vid den tiden – men i Högerpartiets regi utan Sangria. Den dominerande drycken var i stället kaffe – ett viktigt inslag i varje möte var utlottning av kaffeburkar.

OCKSÅ POLITIKEN påverkades och gjordes folklig. Högerpartiet använde sig av så kallad tracking, det vill säga man ringde kontinuerligt till något hundratal väljare för att fråga vad de tyckte i aktuella frågor. Och om 51 procent tyckte att betygen skulle avskaffas så tyckte partiledningen det dagen därpå.

Klassisk är högerpartiets affisch med en ren och en skitig tumme som trycktes mot varandra i ett folkligt sätt att sluta avtal! I 1968 års val var huvudbudskapet att man skulle ha tio nya mandat i riksdagen. Vad som skulle åstadkommas med dessa mandat meddelades inte. Och strängt taget visste man kanske inte det när affischerna trycktes. Det kunde ju ändra sig också eftersom partiets inställning i sakfrågor skulle undersökas dag för dag med hjälp av tracking.

Viktigast var att vinna stöd hos de breda lagren, vidga

partiets bas men också att bli accepterat av de andra partierna som en viktig och betydelsefull samarbetspartner.

CENTRALT ÄR NAMNBYTET 1969. För att undvika att associeras med gammeldags "höger" bestämde man sig för att ta ett annat namn. Vilket namn som helst utom Högerpartiet förefaller det så här i efterhand. Partistyrelsen drev i praktiken ingen särskild linje på den stämman som sammankallats för att byta namn. Partiets nya folkliga namn följdes upp av en logotype i den folkliga signalfärgen rött! Om valet av rött var ett led i strävan att locka till sig 68-vänstern eller möjligen ett försök att återigen vara med bland de andra framgår inte. Kanske fanns det ingen annan tanke bakom än ett förslag från reklambyrån.

Det sena 60-talets kamp för att bli ett stort, folkligt parti med makt och inflytande slutade med 10,6 procents stöd i valet 1970.

Vid den extrastämman som sammankallades för att utvärdera valresultatet valdes så Gösta Bohman att efterträda Yngve Holmberg.

Sett i backspegeln var detta oerhört djärvt. Efter en ung, relativt folklig, TV-anpassad partiledare med kvinnotycke understödd av alla de bästa marknadsföringstricken valde partiet en ledare som var raka motsatsen.

Gösta Bohman måste ha varit en skräck för alla strateger i partiet och i ungdomsförbundet. Han var inte

bara nästan 60 år, direktör från näringslivet, inte bara från Stockholm utan till och med från Öfvre Östermalm. Halvdöv artillerist. Han var klädd som det anstod en direktör i näringslivet – kritstreck naturligtvis. Aftonbladet underströk att partiet fått en högfärdig direktör och reservkapten som ordförande. Han var dessutom ansedd som skräckinjagande; argsint, vresig och envis som synden.

Under 60-talet var positioneringen och att bli accepterat som ett parti bland andra viktigt i alla politiska sammanhang. Socialdemokraterna hade regerat länge och såg ut att kunna behålla makten med hjälp av samarbetsvilliga borgerliga partier under lång tid framöver. För många i Högerpartiet blev situationen alltmer frustrerande. Diskussionerna handlade allt oftare om att komma i läge för att få vara med och dela makten med de andra. De grundläggande idéerna spelade en allt mindre roll, taktiken en allt större.

Yngve Holmberg låg med örat mot marken och lyssnade till väljarnas reaktioner.

Gösta Bohman borde, när han valdes, ha representerat den säkra undergången för Moderata Samlingspartiet.

V I VET ALLA HUR DET GICK. Gösta fortsatte att vara envis, att bråka och att vara argsint. Han fortsatte att säga saker som fick partistrateger – och vanliga med-

lemmar och sympatisörer för den delen – att slita sitt hår i förtvivlan. Där det då lilla och krympande partiet nyss anpassat sig tog Gösta strid. Han formulerade ett eget budskap, byggt på vad han själv trodde på, stod för och kämpade för. Han argumenterade emot när de flesta kanske tyckte att man borde ge sig och vara vänlig. Och han inte bara fortsatte att vara överårig, han blev allt äldre.

Partiet växte för att det betydde något, för att det var annorlunda. Under Göstas ledning utvecklades engagemang. Hans ilska och hans stridbarhet visade för alltfler att han trodde på det han sa, att han hade själ och hjärta i det han gjorde, att politik för honom betydde något. Moderaterna gjorde skillnad.

Tidigare hade hela strävan varit att få vara med och leka medan det varit mindre tydligt varför och vad man ville. Under Göstas ledning blev det tydligt. Här skulle bli fler poliser och lägre skatt, mer försvar och betyg i skolan. Oavsett vad de andra partierna tyckte och tänkte. Det började, efter att det första motståndet övervunnits, att bli allt tydligare att den som röstade på moderaterna kunde göra det i trygg förvisning om att det hade betydelse, att det blev en annan politik än om man röstade på något annat parti. Och politiken var klart deklarerad, inga överraskningar.

DET SOM SYMBOLISERADE denna glöd och detta engagemang var naturligtvis Gösta. Och det var bristen på taktik och anpassning som var hans styrka. Det var när hans inre glöd snarare än taktiska överväganden fick styra som Gösta var som störst och betydde som mest.

Det var när han följde sin inre kompass som han vann respekt, även om många ogillade enskilda ställningstaganden. Den inre kompassen betydde också att han hade en idé om vart han var på väg. Enskilda ställningstaganden fyllde oftast en roll i den långsiktighet som den inre kompassen representerade. Han intog ofta positioner som hela partiapparaten kved och suckade över. Där partiet kanske helst hade velat vara smidigt och undvika konflikt kastade sig Gösta ut med hull och hår och i full strid. Tungt var det bland de aktiva och då och då blev det rent tumult i partiet. Många i Ungdomsförbundet deltog vid minst ett tillfälle i demonstrationer mot Gösta.

Göstas politiska misslyckanden kan nästan alltid återföras till taktiska överväganden. Det gick bättre när han fnyste åt mittenpolitik än när han förhandlade med den. Han betydde mer när han lade beslag på rätten till

begreppet liberalism än när han förhandlade med dem som ansåg sig ha ensamrätten.

MEN MAN KAN DRA LÄRDOMAR AV Gösta och av Moderaterna under Gösta. Det är lättare att vinna respekt om man är ärlig, om man säger som det är, om man visar att man tror på det man står för och om man visar engagemang. Man litar på den som är att lita på.

Medborgarnas sjunkande förtroende för politiker må kännas orättvist för många politiskt aktiva men det är logiskt. Alltfler politiker anpassar budskapen till vad de

tror är lättast att få stöd för. Den som stryker medhårs kanske får det lättare i varje givet läge, men det straffar sig alltid till slut när man inte kan leverera. Även den som saknar de enklaste förutsättningarna för att vara folklig blir det om folket märker att man är värd respekt. Direktören från Öfvre Östermalm blev Gösta med svenska folket så som man så småningom hade blivit Tage med Erlander, men aldrig Olof med Palme. Eller för den delen Torbjörn med Fälldin.

För partier bör rådet vara att vara sig själv. Moderaterna bör inte försöka bli något moderaterna inte

är eller sätta en bild av hur man önskar att man borde vara. Riskerna med sådana taktiska överväganden är betydande.

Det betyder inte att man inte skall ändra sig, lära nytt eller konstatera att man hade fel och dra slutsatser av det. Men diskussionen skall handla om substansen och inte om formen, om sak och inte person. Om rätt och fel. Om principer och idéer.

Moderaternas framgångar byggde och bygger på att partiet övergav ambitionen att vara vän med alla, att låta taktiken och det kortsiktigt enkla ta överhand.

Och Gösta Bohman lärde att politik handlar om det man vill ändra. Det är i konfliktytan mellan åsikter som politik uppstår.

Om man inte har politiska idéer som skiljer sig från andra saknar man ju betydelse i politiken. Den som understryker att den tycker som alla andra bör ju ägna sig åt annat. Den behövs ju inte som inte har idéer som skiljer sig från andra.

Och strängt taget finns det ju ingen anledning att rösta över huvud taget om alla partier är lika.

Per Heister (Pheister@europarl.eu.int) är tf redaktör för Svensk Tidskrift.

Om man inte har
politiska idéer som skiljer
sig från andras saknar man
ju betydelse i politiken.
Den som understryker
att den tycker som alla
andra bör ju ägna
sig åt annat.